

Emniyet Teşkilatındaki Demokratik Dönüşüm: Polis Akademisi Örneği

Yılmaz Çolak

Prof. Dr. | Polis Akademisi Başkanı

Öz

27 Mart 2015 tarihli ve 6638 sayılı kanun ile Polis Yüksek Öğretim Kanunu'nda büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Yeni düzenlemeyle birlikte orta öğretim seviyesinde eğitim veren Polis Koleji ve yüksek öğrenim seviyesinde eğitim veren Güvenlik Bilimleri Fakültesi kapatılmıştır. Bu okulların yerine Polis Akademisi'nin bünyesinde Polis Amirleri Eğitim Merkezi (PAEM) kurulmuştur. Eğitim sistemindeki değişim neticesinde daha demokratik ve çoğulcu bir eğitim vermeye başlanmıştır. Böylelikle bürokratik vesayet sistemi altında çeşitli gruplaşmalara, ideolojik taassuba, toplumdan soyutlanmaya veya FETÖ gibi yasa dışı örgütlerin etkisi altına girmeye yol açan eski eğitim sistemi yerine daha sivil, demokratik ve çoğulcu bir eğitimin verilmesi sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Polis Akademisi, Polis Temel Eğitimi, Polislik, Polis Amirliği, Türk Emniyet Teşkilatı

Democratic Transformation of the Security Organization: Example of Turkish Police Academy

Abstract

Considerable amendments have been made over the Higher Education Code of the Police with the law numbered 6638 enacted on 27 March 2015. Police College running at secondary education level and Faculty of Security Sciences at higher education level have been abolished with the new amendments. In place of these schools, Police Chiefs Training Center (PCTC – PAEM) is established within the structure of Police Academy. As a result of the change in the educational system, more democratic and plural education is being conducted. Hereby, instead of the old educational structure which lead various factions, ideological bigotry, isolation from the society and the penetration of illegal organizations like FETO occur under bureaucratic tutelage system; the new structure ensures more civil, democratic and pluralist education.

Key Words: Turkish Police Academy, Basic Police Training, Policemanship, Police Chiefs, Turkish Security Organisation

17-25 Aralık 2013 tarihlerinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsleri sonrası Emniyet Teşkilatında olduğu gibi Polis Akademisi'nde de bir dizi demokratik reformların yapılması kararlaştırılmıştır. Benzer bir hadisenin tekrar yaşanmaması için emniyet teşkilatı üzerinde sivil otoritenin belirleyici olabilmesi adına demokratik bir değişim ve dönüşüm yaşanması gerektiği düşünülmüştür. Genel Emniyet Teşkilatında özelde ise Polis Akademisi'nde 2014 yılının başlarından itibaren temelleri atılmaya başlanan reform çabalarının yaşanan bu siyasal kriz, başka bir ifadeyle darbe sürecinin atlatılması oluşturmaktaydı. Kısaca, gerçekleştirilmeye çalışılan bu değişim, çoğulcu demokratik bir bürokratik kurum tesis etmeyi hedeflemektedir.

Türkiye'de çoğulcu demokratik rejimin yerleşmesinin önündeki en büyük engel bürokratik vesayettir, farklı bir ifadeyle söylemek gerekirse bürokratik oligarşidir. Aslında bu durum, Sayın Cumhurbaşkanımız başta olmak üzere yıllardır Türkiye'de demokrasi kaygısı olan herkesin dile getirmiş olduğu gibi, demokratikleşmenin önündeki en önemli engeldir. Ben de yaklaşık beş yıldır bizzat içinde yaşamak suretiyle benzer sıkıntıları tecrübe etmekteyim. Bu bürokratik vesayetin ne olduğunu veya mahiyetini anlamak için tarihsel olarak çok da gerilere gidilebileceği gibi, son dönemki gelişmelere de bakmak yeterlidir. 7 Şubat 2012 tarihindeki MİT Müsteşarına yönelik hamle, 2013 yılının yaz aylarındaki Gezi olayları, 17-25 Aralık 2013 tarihlerindeki darbe teşebbüsleri, 19 Ocak 2014 tarihinde MİT turlarının Adana'da durdurulması ve elbette son olarak 15 Temmuz 2016 tarihindeki darbe teşebbüsü bürokratik oligarşinin sivil ve çoğulcu demokratik sistemi yok etmeye yönelik çabaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu girişimlerin sadece tek bir bürokratik kurum tarafından gerçekleştirildiğini düşünmek yaşanan hadiselerin ve bürokratik oligarşinin sahip olduğu gücün doğru anlaşılmasını imkânsız hale getirir. Zira bu girişimlerin tamamında adliye bürokrasisinden emniyet bürokrasisine kadar birçok bürokratik kurumun ve farklı bürokratların yer aldıklarını görmekteyiz. Bürokratik yetki ve gücünü kanunsuz şekilde kullanan bu zihniyetin temel amacı, hukuk devleti kuralları gereğince tabi olması gerektiği siyasal alana bizatihi nüfuz etmeye çalışmak olmuştur. Bu zihniyet elinde tuttuğu bürokratik gücün yanı sıra siyasal gücü de kontrol ederek siyasî iktidarları bizzat kendisi belirlemek istemiştir.

Bürokrasinin bu arzusunun yaklaşık iki yüzyıllık bir geçmişi olduğu ve tarihimizin belirli dönemlerinde bu gayretlerinde muvaffak olduğu düşünüldüğünde, bu yapının ne denli büyük bir güce dayandığı daha iyi anlaşılacaktır. Nitekim bu gayretlerin tarihini modern anlamda Türkiye'de bürokratik

sistemin yeniden inşa edildiği on dokuzuncu yüzyılın başlarına götürülmesi mümkündür. Tanzimat Fermanı'nın ilan edildiği 1839 yılından itibaren siyasa belirleme yetkisinin ve siyasî inisiyatifin saraydan Bab-ı Âli olarak adlandırılan bürokrasiye geçtiğini görmekteyiz. Bu süreçte, bürokrasi 'profesyonelleşerek' ve böylece 'kurumsallaşarak' kendi alanlarını oluşturmak suretiyle devlet alanını kendi alanı olarak tanımlamış ve iktidarını günümüze kadar sürdürmeyi başarmıştır. Bunu sağlayan unsurların başında ise kendilerine özel olarak verilen eğitim sistemi olmuştur. Bürokratların devlet kademelelerine yerleşmeleri için böyle 'özel bir eğitimden' geçmeleri sonucunda halkın içindeki sıradan insanların bürokrasinin üstünlüğünü içeren zihniyet ve ideoloji ekseninde dönüştürülmesi, devşirilmesi sağlanmış oldu.

Bu bürokratik zihniyetin oluşması elbette sadece eğitim aracılığıyla gerçekleşmemiştir. Bürokrasinin kendisinin ürettiği ve kişiyi saran bir sosyalleşme sürecinin de etkisi dikkate alınmalıdır. Bu sosyalleşme sürecinin yaklaşık otuz yıl sürdüğü düşünüldüğünde bürokrasinin üst kademelerine gelen kişilerin nasıl bir süzgeçten geçtikleri ve şahsiyetleri ile zihniyetlerinin nasıl yeniden biçimlendirildiği daha iyi anlaşılmaktadır. Eğitim ve de sosyalleşme süreci sonunda bütün devlet alanını kendi alanı olarak gören ve dahi kendisini bizatihi devlet zanneden kişilerin var olduğu bir bürokratlar yönetimi ortaya çıkmaktadır. Serbest seçimler ile demokrasiye geçtiğimiz 1950 yılından günümüze bu bürokratik anlayışın etkisi derinden hissedilmektedir. Bilhassa darbe dönemlerinde bu etkinin daha da arttığına şahit olmaktadır.

Bahsettiğimiz bu durumun etkileri kaçınılmaz olarak Emniyet Teşkilatında da yıllar boyunca görülmüştür. Türkiye Cumhuriyeti'nin idarî sistemi mülkiye, hariciye, maliye, adliye ve askeriye olmak üzere beş temel bürokratik sütun üzerinden yükselmektedir. Başkanı olduğum Polis Akademisi ise mülkiye bürokrasisi bünyesinde faaliyet gösteren Emniyet Teşkilatı'na memur ve amir yetiştirmekle yükümlü bir eğitim kurumu olarak hizmetlerini yürütmektedir. 2015 yılında gerçekleştirilen idarî reformlardan önce Polis Akademisi'nde de benzer bir endoktrinasyon ve sosyalleşme süreçlerinin takip edildiği görülmektedir. Bu tarihe kadar Emniyet Teşkilatına bürokrat\idareci yetiştirmek amacıyla önce dört yıl Polis Koleji'nde ve sonra da dört yıl Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Fakültesi'nde eğitim verilmekteydi. Bir kişinin polis amirliğinin en alt basamağı olan komiser yardımcılığı rütbesini alabilmesi için yatılı şekilde toplam sekiz yıllık bir eğitim sürecinden geçmesi gerekmekteydi. Böylelikle on dört yaşındaki çocukların kapalı bir eğitim sistemine tabi tutularak ve aynı zamanda sosyal hayattan kopartılarak yirmi iki yaşına kadar tek bir ideoloji\görüş\inanç doğrultusunda yetiştirilmesinin önü açılmıştır. Bu yaş aralığının kişinin zihniyetinin ve şahsiyetinin

oluşmaya başladığı dönemlere denk geldiği düşünüldüğünde, bu kapalı eğitim anlayışının olumsuz maliyeti daha açık anlaşılmaktadır.

Bu maliyetlerin başında insanların kendilerini nasıl bir geleceğin beklediğini bilmeden yeni bir hayata atılmaları gelmiştir. Bu durum henüz reşit olmayan kişilerin bütün hayatlarını güvenlik bürokrasisi gibi oldukça özel ve zor bir alanda geçirme kararını vermesine yol açan hatalı bir pedagojik anlayışa yol açmıştır. Oysaki bir kişinin güvenlik alanında çalışma kararını ancak yetişkinlik döneminde sağlıklı bir şekilde verebileceği aşıkardır. İnsanların çocuk yaşta kendi tercihleri dışında böyle bir hayat tarzına mecbur bırakılmaları hem öğrenciler hem de Emniyet Teşkilatı açısından birtakım sorunları beraberinde getirmiştir. Birincisi, öğrencilerin küçük yaşlarda katı ideolojik ve hiyerarşik bir eğitime ve sosyalleşme sürecine tabi tutulması sonucunda tek tipçi bir bürokrat yetiştirilmesinin önü açılmıştır. İkincisi ise, öğrenim hayatı sonunda mutlak surette polis amiri olacağını bilen kişilerin motivasyon eksikliği ve kendini daha fazla geliştirme konusundaki isteksizlikleri kurumsal açıdan daha nitelikli personel elde etme imkanını zayıflatmıştır.

Böyle bir anlayış doğrultusunda eğitim verilmesi sonucunda, geçmiş yıllarda, toplumla olan bağı tamamen kopmuş birçok memur ve amir yetiştirilmiştir. Ayrıca bu durum topluma dışarıdan baktığı gibi seçilmiş siyasetçilere de tepeden bakan anti-demokratik bir düşünce ve davranış yapısını doğurmuştur. Polis Akademisi de demokratik reformların gerçekleştirilmesinden önce gerek örgütlenme biçimi gerekse esas aldığı vesayetçi eğitim sistemi neticesinde benzer bir vesayet düzenini ortaya çıkarmıştır. Yıllarca resmi ideolojiyi kullanmak suretiyle kendisini üreten ve meşrulaştıran bu anlayış yavaş yavaş gizli bir örgütlenme ile kurumu kontrolü altına alan Fethullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) hizmet eder bir hale dönüşmüştür. FETÖ/PDY örgütlenmesinin ve işleyişinin vesayetçi bir anlayış ekseninde olması nedeniyle yeni tek tipçi zihniyet dünyasının yerleşmesi ve gelişmesi kolayca gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin 2013 yılından itibaren yaşadığı hadiselerle bakıldığında Emniyet Teşkilatı üzerinden gerçekleştirilmeye çalışılan darbe girişimlerinin bu tek tipçi ve vesayetçi zemin üzerinden yükseldiği açık şekilde görülmektedir. Nitekim tek tip insan yetiştirmek suretiyle beşerî kaynağını oluşturan Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) de Emniyet Teşkilatı içindeki konumunu ve gücünü büyük ölçüde yasadışı bir şekilde ele geçirdiği bu kapalı eğitim anlayışı sayesinde elde etmiştir. FETÖ'nün yapısını, zihniyetini ve darbe teşebbüslerini sadece bağımsız, radikal ve marjinal bir grubun faaliyetleri gibi değerlendirmemiz halinde asıl hastalığı teşhis etmemiz mümkün değildir.

Hastalığın esas sebebinin bu eğitim sistemi ve bürokrasi anlayışı olduğunun görülmesi gerekmektedir. Zira geçmişte FETÖ'nün yeşerip serpilmesine yardımcı olan bu eski sistem ve anlayışın, gelecekte radikal başka grupların yasadışı ve gayrı-meşru hakimiyetine sebebiyet vermesi de kuvvetle muhtemeldir. Demokratik sistemin layığıyla tesis edilebilmesi ve korunabilmesi için hastalığı üreten kaynağın kurutulması ve temizlenmesi gerekmektedir. Polis memuru ve amiri yetiştirilmesi için tanzim edilen eğitim sisteminin 2015 yılında reforma tabi tutulması da bu temizleme, sivilleşme çabalarının ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Polis Akademisi'nde gerçekleştirilen bu değişimle birlikte hem eğitimin daha demokratik esaslar çerçevesinde sunulması hem de polis amiri adayları kişilerin kişiliklerinin ve şahsiyetlerinin daha kuvvetli olması amaçlanmaktadır.

Tam da bu noktada dikkatinizi çekmek istediğim hususlardan bir diğeri de, sekiz yıl boyunca kapalı bir eğitim alan kişilerin sadece zihin dünyalarının şekillenmesinde değil, sosyal yaşama uyum sağlama konusunda da birçok sorunlarla karşılaştıkları gerçeği oluşturmaktadır. Tam kişiliklerinin şekillendiği dönemde bu kişilerin uzun bir süre boyunca hayatla ilgili hiçbir kaygıları bulunmamış, ayrıca toplumdan ve sosyal ilişkilerden kopuk bir hayat sürmek durumunda kalmışlardır. Örnek vermek gerekirse eski eğitim sisteminden geçerek komiser yardımcısı olan kişilerden çokça duyduğum şikayetlerin başında bu eksiklik gelmektedir. Öyle ki, ömrü boyunca hiçbir şekilde ihtiyacı olmadığı için ekmek almayı dahi bilmeyen polis amirleri yetiştirilmesi söz konusu olmuştur. Polis Akademisi bünyesinde eğitim hizmeti veren ve teşkilata memur yetiştirmekle yükümlü Polis Meslek Yüksek Okulları'nda (PMYO) da benzer sorunlar yaşanmıştır. PMYO müfredatında ve eğitim uygulamalarında yapılan değişiklikler ile sivil bir zihniyeti bu okullara da hakim kılınması yönünde çalışmalar yapılmıştır.

27 Mart 2015 tarihli ve 6638 sayılı yasayla birlikte Polis Yüksek Öğrenim Kanunu'nda büyük değişiklikler yapıldı. Bu değişiklikler sonucu yanlış bilinenin aksine Polis Akademisi kapatılmamış, tam aksine, demokratik bir dönüşüm çerçevesinde daha da güçlendirilmiştir. Akademinin öncelikli görevleri arasında yer alan komiser yardımcılığı eğitiminde önemli reformlar hayata geçirilmiştir. Gerçekleşen temel değişiklik orta öğretim seviyesinde dört yıllık eğitim veren Polis Koleji ile Polis Akademisi çatısı altında yüksek öğrenim seviyesinde dört yıllık eğitim veren Güvenlik Bilimleri Fakültesi'nin kapatılması olmuştur. Güvenlik Bilimleri Fakültesi'nin yerine ise yine Polis Akademisi'nin bünyesinde daha profesyonel bir şekilde bir akademik yıl boyunca eğitim veren Polis Amirleri Eğitim Merkezi (PAEM) kurulmuştur. Polis Akademisi, bu değişim ve dönüşüm sonucunda, Güvenlik Bilim-

leri Enstitüsü, Adli Bilimler Enstitüsü, PAEM, Polis Meslek Yüksekokulları, Polis Meslek Eğitim Merkezleri (POMEM) ve Emniyet Teşkilatına yönelik hizmet içi eğitim birimlerinin yer aldığı bir eğitim kurumuna dönüşmüştür. Buradaki en büyük değişim Güvenlik Bilimleri Fakültesi'nin yerine kurulan PAEM'de gerçekleşmiştir. PAEM'e 2015 yılından itibaren Türkiye'nin her yerinden lisans mezunu, kişiliği ve kimliği oturmuş ve otuz yaşından küçük genç kadın ve erkekler alınmaya başlanmıştır. Bu okulda bir yıla yakın süre zarfında verilen kapsamlı eğitim sonucunda Emniyet Teşkilatı'nın idarecilik pozisyonlarında görev alacak komiser yardımcılarını yetiştirilmektedir.

PAEM'de eğitim alacak kişilerin halkın her kesiminden seçilmesine özen gösterilmektedir. Nitekim bu dönüşümün temel amaçlarından bir diğerini Polis Akademisi'nin sadece belirli bir örgütün veya yapının kurumu değil, sadece milletin kurumu haline getirmeye çalışmak olmuştur. Böylelikle polis amiri olacak kişilerin, Türkiye'nin bütün renklerini içeren bir öğrenci çeşitliliğinin oluşturması hedeflenmiştir. Yıllarca, 'gizlenmiş' bir şekilde FETÖ'nün yasadışı işgali ile sadece belli bir yapıya açık olan Polis Akademisi'nin ve Emniyet Teşkilatı'nın kapılarını artık herkese açık olduğunun bilinmesinin ve kabul edilmesinin üzerinde hassasiyetle durulmuştur. Bu değişiklikte Emniyet Teşkilatı'nın eski döneme nazaran daha çoğulcu bir sosyal yapıya sahip olması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte öğrenim kadrosunun ve verilen eğitimin niteliğinde de önemli değişiklikler yaşanmaktadır. Geçmişteki sıkıntıların tekrarının veya benzerinin yaşanmaması için öğrencilerin belirli bir ideolojik kalıba sokulmamasına özel gayret gösterilmektedir. Bu yeni demokratik ve çoğulcu sistem tesis edilirken Batı'daki modellerden de istifade edilmiştir. Nitekim demokratik ve çoğulcu ülkelerdeki polislik eğitimleri incelendiğinde neredeyse tamamında kısa süreli eğitimlerin verildiği gözlemlenmektedir.

Bu örnekler ve ülkemizin ihtiyacı doğrultusunda Teşkilata en alt kademeden girip en üst mevkilere yükselmeyi sağlayacak bir sistem de öngörülmüştür. Nitekim Polis Akademisi de benzer bir modeli örnek almıştır. 2020 yılına kadar PAEM'in sivil öğrencilerle birlikte polis memurlarına da eğitim vermesi kararlaştırılmıştır. Tezsiz yüksek lisans formatında hazırlanan eğitim programı sayesinde öğrencilerin hem yüksek lisans derslerini hem de meslekî eğitim almalarını sağlayacak bir model geliştirilmiştir. 2020 yılına kadar sürecek bu geçiş dönemi boyunca üniversite mezunu gençler, birçok demokratik ülkede olduğu gibi, daha kısa ve profesyonel bir eğitim sürecine alınmaktadır. Böylelikle kişilikleri ve kimlikleri oturmuş, hayattan ne beklediğini bilen ve bu mesleği kendi rızasıyla seçen öğrencilerden oluşan bir sistem meydana getirilmiştir. 2015 ve 2016 yıllarında toplam dört bin üniversite mezunu gencimiz komiser yardımcısı olmak üzere PAEM'e alınmıştır. Bu

geçiş döneminde benzer bir eğitim polis memurları arasından yeterlilik sınavları sonucu seçilen kişilere de verilmektedir. Polis memurlarımız da kısa süreli yöneticilik eğitimi ve operasyonel anlamda geliştirilmiş polislik eğitimi alarak memurluktan amirliğe terfi etmektedirler. Son iki yıllık dönemde toplam iki bin polis memuru komiser yardımcısı olmak üzere yeni eğitim sürecinden geçmişlerdir.

Bu kısa geçiş süreci sonunda 2020 yılından itibaren ise sadece polis memurları arasından seçilen kişilerin PAEM’de eğitim almaları ve burada başarılı olmaları durumunda komiser yardımcılığına terfi etmeleri öngörülmektedir. Böylelikle gerek geçiş dönemindeki uygulamalar gerekse yakın dönemde tatbik edilecek yeni sistem sayesinde alanında uzman, yetenekli, sivil siyasî otoritenin üstünlüğünün bilincinde, siyasî makamlara hesap verebilir ve içinde yaşadığı toplumuyla bağı kuvvetli olan polis amirleri ve memurlarının yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Benzer bir demokratik ve profesyonel dönüşüm PMYO’larda da yaşanmıştır. Bu okullardaki eğitimin tamamlanmasından sonra doğrudan polis olunması uygulanmasına son verilmiştir. Mezuniyet sonrası yapılan sınav sonucunda başarılı olanların Emniyet Teşkilatı’nda göreve başlamaları kararlaştırılmıştır. Bu sayede polis adayı öğrencilerin eğitimlerini ciddiyetle tamamlanması sağlandığı gibi verilen eğitim kalitesinin de test edilmesi sağlanmıştır. Ayrıca PMYO’ların bir kısmının POMEM’lere dönüştürmek suretiyle sadece komiser yardımcılığı için değil polis memuru alımlarında da üniversite mezunlarına ağırlık verilmeye başlanmıştır.

Polis Akademisi kendi içinde oldukça kısa süre içerisinde büyük bir değişimi yaşadığı açıkça görülmektedir. Eğitim sisteminden öğrenci alımına kadar daha demokratik ve çoğulcu bir model uygulamaya konulmuştur. Bu değişimin hızlı ve radikal olduğu düşünülebilir. Fakat Türkiye’nin son üç yıllık dönemde atlattığı badireler düşünüldüğünde değişimin ve dönüşümün bu surette yapılmasının ne denli öneme sahip olduğu aşikardır. Nitekim böyle radikal bir yapısal dönüşüm gerçekleşmemiş olsaydı yukarıda zikredilen bürokratik oligarşinin tasfiye edilmesi ve polislik eğitiminin daha demokratik bir yapıya dönüştürülmesi mümkün olamazdı. 15 Temmuz FETÖ Darbe girişiminde yeni mezun amir ve memurların oynadığı rol bize bu değişimin ne kadar önemli ve gerekli olduğunu göstermektedir. Yeni zihniyet kalıpları ile yetişen sivil otoritenin emrindeki polis, artık güvenlik, asayiş ve huzuru sağladığı gibi demokrasinin de bekçisi ve koruyucusu olmaktadır ve olacaktır.